

≡ Nordisk Diakonkonferanse ≡

Andreas Grasmo:

DEL I

Diakoni som pionerbevegelse i samfunnet

Under Nordisk Diakonkonferanse på Diakonhjemmet 6. - 9. august i Oslo ble det holdt to foredrag. Foredragene vil i sin helhet bli presentert for Diakonos lesere under vignetten ovenfor i dette og kommende nummer av bladet.

1. HVORFOR SKAL DIAKONIEN VÆRE EN PIONERBEVEGELSE OGSÅ I SAMFUNNET?

1. Det er de samme menneskene vi har å gjøre med både i den geografiske menighet og i samfunnet.

2. Vi har et menneskesyn å forsvare som går langt lenger enn samfunnet har syn for det: Det gjelder det enkelte menneskes verdi i almenmenneskelig sammenheng — og som evig verdi for Gud.

3. Vi har en kjempeoppgave på kort og langt sikt i samfunnet: Diakonien skal være en aktiv oppdrager av samfunnsborgerne til nestekjærlig ansvar for nesten. Dette skal fremmes i alle lag av folket — fra barna til de eldste.

En pensjonert rektor fortalte meg at han som barn ble sendt med matspann fra mor til madam Hansen på hjørnet. Selv fikk jeg en anelse av diakoni i praksis som gutt i Vardø: Sammen med en fra den kr. ungdomsforeningen sendte far oss med juletre og en kurv med mat på juleaften til en gammel mann som bodde under en hvelvet båt.

4. Samfunnets sosialpolitikk er en utfordring til diakonien ut fra kirkens oppdrag i denne verden.

Vi kjenner Luthers lære om de 2 regimenter: Guds ordninger er av 2 slag. Den ene ordningen er øvrigheten (blodets, husets og

landets øvrighet). Denne ordningen har altså Gud også gitt mennesket og bekreftet den gjennom sitt ord. Denne øvrighet er verdslig og styrer med verdslige midler. — Den andre ordningen er frelsesåpenbaringen. Her representerer kirken den åndelige myndighet. Her styrer Gud ved de ordninger han har gitt gjennom frelseshusholdningen.

Så har det vært fristende for kirke og kristenfolk å si og handle slik: Guds ord sier: «Ett er nødvendig!» — og så la verden seile sin egen sjø. — Men Gud vil ikke at verden skal seile sin egen sjø etter selvbestaltede lover og holdninger. Gud vil bli spurt om hva han vil med verden. Dette må få konsekvenser for kirke og kristenfolk også når det gjelder samfunnets sosialpolitikk.

Både den gamle og den nye tid fungerer side om side. Den nye tid erstatter ikke den gamle her og nå. — Vi er borgere av 2 verdener. Vi er forpliktet på begge væremåter: Både den sosiale som hviler på samfunnsordningen og den eskjatologiske som hviler på Guds-åpenbaringen. — Den kristne er kalt til å bringe sitt sosiale liv fram for Gud, og sitt kristne liv ut i samfunnet. I den troende blir Guds-åpenbaringen til frelse og samfunnsordningen personalt formidlet.

5. Først og sist skal diakonien være en pionerbevegelse i samfunnet, fordi den i sitt vesen og

utspring skapes og drives av Kristi frelservilje og kjærlighet. — En diakoni uten Kristi kjærlighets dynamikk og framtidsvisjoner er ingen rett diakoni.

II. FORUTSETNINGER FOR DIAKONI SOM PIONERBEVEGELSE I SAMFUNNET

a. Godt og løpende kjennskap til samfunnets lover og regler på det sosiale område. Vi må vite hva samfunnet tenker og vil på dette feltet.

b. Oppbygging av et naturlig tillitsforhold mellom samfunnet og diakoniens organer sentralt og lokalt.

For noen år siden tok Diakoniråd for Den norske kirke opp forhandlinger med de 4 store helseorganisasjoner i Norge med sikte på et nærmere samarbeid. Det var Norges Røde Kors, Norsk Folkehjelp, Norske Kvinners Sanitetsforening og Nasjonalforeningen for Folkehelsen. Idéen var at vi sammen skulle fremme samarbeidsforslag for toppledelsen i sosialdepartementet om de frivillige organisasjoners plass og status i sosial- og helsetjenesten. 2 store, meget representative og allsidig sammensatte konferanser har vært holdt om saken. 2 bøker om konferansene er kommet ut på Universitetsforlaget: De frivillige sosiale organisasjoner og myndighetene/samarbeid og samordning. Hjem og nærmiljø/myndighetene og de frivillige organisasjonene i samarbeid om forebygging av sosiale problemer. En tredje konferanse tar sikte på bredt anlagt felles helseopplysning. Alle utgifter til ar-

rangementene har vært betalt av sosialdep. Liknende tiltak har vært arrangert på lokalplanet — ikke minst i Oslo.

c. Vi må sette krav om faglig kvalitet innen diakonien. Dette forutsettes ikke bare fra samfunnets side, men også sett fra evangeliets side: Bare det beste er godt nok for den som er bærer av nestekjærlighetens evangelium.

d. Vi trenger diakonal/sosial fantasi. Det som fremmer en slik fantasi er tosidig: Alt vi gjør skal sees ut fra vår nestes situasjon — og alt kan gjøres bedre.

Vi har altfor meget tenkt og handlet i tradisjonelle baner og svært ofte glemt å spørre: Hvordan opplever de hjelptrengende tiltak og institusjoner som samfunnet og de frivillige organisasjoner går inn for? Omsorgen for nesten er vårt faste korrektiv og eneste utgangspunkt. Dette må også bes fram, så det blir en virkelig drivkraft bak all vår innsats.

Bønn er dypest sett også et skapende sentrum for diakonal fantasi.

e. Vi må stadig evaluere våre tiltak. Dette bør gå inn som en løpende vurdering fra år til år: Hva har vi lykkes med i år — hva gjorde vi feil — hva kan gjøres bedre?

Det er spesielt viktig med en planlagt evaluering hver gang vi har startet et pionerprosjekt. Da vi reiste et vernehjem for utbrente alkoholikere etter helt nye ideer, søkte vi og fikk kr. 15.000,- fra sosialdepartementet til evaluering av driften fra den første dagen. En utenforstående psykolog ble engasjert for oppgaven.

f. Ethvert pionertiltak forutsetter en grundig vurdering av de økonomiske ressurser som foreligger.

Jo bedre vi kan «selge» et nytt prosjekt, desto lettere er det å få myndighetene med på saken. Da vi startet idéen med et vernehjem som en oppfølging av endringene i løsgjengerloven, hadde vi ikke ett øre til prosjektet. Første tilskottet var på kr. 600.000,- fra Edruskapsdirektoratet/sosialdepartementet. Det ble igjen nytt

som basis for søknader om støtte hos andre. Da anlegget sto ferdig, var det hele kommet på 3 millioner. Da var det reist 8 bolighus for klientene, vernet verksted og administrasjonshus med kontorer, kafeteria m.m. I dag ville anlegget ihvertfall ha kostet 10 millioner.

Dette med økonomien er tatt med for å understreke at vi i dag alltid må fremme tiltakene i samarbeid med det offentlige og med økonomiske tilsagn derfra.

g. Noen vil sikkert etterlyse tilgang på egnet personale som forutsetning. — Som oftest har vi startet prosjektene som ideer uten å vite noe som helst om vi kunne få et passende personale. Men personale har alltid meldt seg, fordi vi gjennom forskjellige fora har «solgt» ideene på markedet gjennom utstrakt PR.

h. Den viktigste forutsetningen tar vi til slutt: Den konstante bønn om diakonal fantasi og visjoner — og Guds kjærlighets drivkraft til å se nøden til alle tider som han ser den.

Slik bønn er også alltid et nødvendig korrektiv. Vi har så lett for å løpe foran Gud og finne på prosjekter. Dessuten fristes vi ofte til å gape over altfor meget.

Vi reiste en gang et stort sykehjem med ny planløsning og ærgjerrige planer om en helt ny driftsform. Jeg gikk faktisk et helt år og spekulerte på om vi hadde gjort rett. Vi hadde stadig problemer under byggingen — og da vi åpnet hjemmet, hadde vi store vansker med koordinering og innkjøring av personalet. Det er noe som heter å vente på Guds time. Vi hadde en idé som vi hadde liggende på is i 10 år — da først var den moden.

III. ERFARINGER FRA DIAKONALE PIONERTILTAK I SAMFUNNET

a. Det kan av og til være vanskelig å få samfunnet/myndighetene til å tenke nytt. Da vi reiste det omtalte vernehjem for utbrente alkoholikere i Svinndal/Østfold, ville vi også ha en ver-

net bedrift for klientene. Da sa Arbeidsdirektoratet nei til tilskott: Hvordan tror dere at utbrente alkoholikere som bare har drevet gatelangs i årevis — vil være villig til å gå inn i et regelmessig arbeid? Til slutt sa vi: Gi oss en sjanse 1 år — så skal vi bevise det. Resultat: Av 40 mann kom 20 i arbeid på verkstedet, mens 5 ble engasjert til forskjellige tiltak ute og inne på vernehjemmet. Noen var uføretrygdet — men alt i alt fikk vi sving på «gjengen» på skift.

Arbeid er en veldig trivselsfaktor. Når vi så kombinerte det med andre miljøtiltak, ble det skapt et oppdriftsmiljø som engasjerte alle: De kom fra boma-skinner med store sovesaler til 8 småhus med 5 mann i hvert. Her fikk de oppgaver på deling — hver gruppe skulle passe sitt hus — og rundt seg hadde de åpen og innbydende natur.

Uansett problemets størrelse: I en diakonal bevegelse kan vi aldri lagre mennesker som bjelker på en tomt. Vi må aldri bygge institusjoner bare som oppbevaringssteder.

Dir. Salvesen/Edruskapsdirektoratet sa nylig: Vi har ofte brukt Sinndal-modellen for nye vernehjem.

Enda større problemer med myndighetene hadde vi med et lite prosjekt for narkomane/etterverns-/behandlingshjem. I mange år har det vært umulig for en frivillig organisasjon å få en godkjennelse av slike og liknende tiltak for narkomane. Dette var det offentliges sak. Først da vi allierte oss med 16 avd./politi-avd. på Ullevål og med overlegen der som tilsynslege, lyktes det. Vår idé var et lite hjem med 9 plasser og et sosialteam av studenter som vi hadde kurset med sikte på å bygge bro mellom hjemmet og samfunnet begge veier.

b. Hvorfor skal en ikke aktivisere eldre på sykehjem? På sykehjemmet på Ammerud er 150 pasienter fordelt på 5 etasjer, der hver etasje er et lite sykehjem for seg. Her har det fra starten vært

forsøkt å skape fellesgrupper av personale og pasienter på hver etasje: De drøfter sammen alt som har med avdelingen å gjøre — alle søkes trukket inn i den daglige drift til hjelp for hverandre.

Andre er sikkert kommet lenger i dag. På et sykehjem med meget tungt belegg på 60 pasienter er 36 engasjert i 3 grupper. Her drøftes pasientdemokrati og medbestemmelsesrett. Det skal finnes iallfall ett forum på et slikt hjem, hvor forhold av enhver art — negative som positive — skal kunne tas opp og diskuteres. Motto: Det går an å snakke sammen om felles hverdag. Dette er ikke kosegrupper. Det er satt opp kontrakt for smågruppene med klar målsetting. — En rekke praktiske oppgaver har gruppedeltakerne nå overtatt på hjemmet.

«Våre erfaringer er ikke at vi ser store resultater, men mange små etter hvert.»

c. I en diakonal pionerbevegelse er vårt eneste utgangspunkt å møte våre medmennesker der de er og slik de er.

Da vi lanserte Hotell Gjennomtrekk som et første kontaktpunkt på strøket for uteliggere og alkoholikere, møtte vi stor forståelse hos byens myndigheter med ordføreren i spissen. Vårt motto var: Ingen skal behøve å ligge ute som ønsker å ligge inne. Hvis vi ikke gir dem et tilbud, har vi ingen mulighet til å begynne å nøste opp livet deres. Dette var den første avrusningsstasjonen i Oslo — og Norge. Politiet sveipet stadig over byen og kom for det meste bærende med klientene i horisontalen. Vi fikk også god hjelp av prof. Per Sundby og andre leger. Prof. Sundby er ansatt på sosialmedisinsk institutt på Rikshospitalet og har vært til stor hjelp med å presentere alkoholikere og uteliggere som et påtrengende ansvar for samfunnet. Vi gjennomførte også et bredt anlagt seminar: Løsgjengeren — en skjønnhetsflekk på samfunnet?

Da vi åpnet Hotell Gjennomtrekk, inviterte vi H.K.H. Kron-

prinsen, ordfører og representanter fra Stortinget. Vi møttes i et militærtelt like ved «Gjennomtrekken» i iskald desember. Pølse og lompe ble servert. Og slagordet for tiltaket var: Vi heiser et flagg — i trassig tro på at det nytter! På denne måten «solgte» vi tiltaket til hele byen. Kunne H.K.H. Kronprinsen vise interesse for saken, så skulle vel resten av byen kunne gjøre det også. Det falt en sleivbemerkning: Skal vi få kongelige uteliggere nå?

d. Det koster å være en pionerbevegelse. Det krever mer av personalet, ofte meget mer enn ellers. Men det gir samtidig inspirasjon og større tilfredsstillelse gjennom stadig bedre innsikt. Vi bli aldri ferdig med å forsøke å forstå medmennesker/pasienter innenfra. Dette gir også vekst for den enkelte til utvikling av egne evner og anlegg hos personalet.

Det kreves selvsagt konstant trening/kursing av personalet. Det står en del på papiret om intern opplæring av personalet i institusjoner — iallfall i eldreomsorgen — men lite synes gjort. Eks.: Jeg hadde nylig kurs for alt personell ved et alders- og sykehjem. Det var første gang alle seksjoner var samlet til felles kurs. En avdelingshjelp sa: Det er første gang at jeg har hørt at arbeidet mitt var verd noe.

Ofte blir det tale om å bryte med vante — og gale — holdninger. Da kommer vi heller ikke utenom et oppgjør med hele styringsfunksjonen både i den enkelte institusjon og i eventuell organisasjon. Vi måtte over fra pyramidal styring med en på toppen — til linjedeling med planmessig teamarbeid og demokrati på arbeidsplassen. Vi gikk inn for det terapeutiske samfunn, der alle påvirker alle.

Det står noe om den annen mil i bibelen. Når diakoni blir pionerbevegelse, oppgir vi aldri et menneske — fordi Kristus aldri oppgir det. — Jeg husker en av våre medarbeidere som på fritiden besøkte en alkoholiker hver dag i 2 år. Da først «stod» han.

HOVEDSTYRETS INNSTILLING . . .

FRA SIDE 7

1. Forslag v/Kjell Rennesund: «Hovedstyret anbefaler overfor Generalforsamlingen 1981 at det arbeides mot en organisasjonsmodell der D.N.D.F. blir et fagforbund for diakonkandidater og diakoner på Den Norske Kirkes grunn.»

Dette forslag fikk 5 - fem - stemmer.

2. Forslag v/Alfred Tveiterås: «Det Norske Diakonforbund må ta konsekvensen av at det idag er både et diakonforbund og et diakoniforbund. I det videre arbeid med vår organisasjonsform må disse to områder få organisatorisk uttrykk. Det etableres 1) en avdeling for diakoner i kirkelige stillinger, 2) en avdeling som samler mennesker om diakoniens sak.

Det vil være både hensiktsmessig og rett å holde disse to avdelinger organisatorisk bundet sammen, men at hver av de to avdelinger får så stor grad av selvstendighet som det er hensiktsmessig.

DNDF som diakoniforbund vil nødvendigvis måtte åpne for en større bredde i medlemskapet enn hva någjeldende lover gir adgang til. HS vil anbefale at GF-81 inntil et nytt lovforslag framlegges - gir HS adgang til å dispensere fra vilkårene i § 4 A, etter retningslinjer som HS selv trekker opp.

HS anbefaler at GF 81 pålegger det nye HS å utarbeide forslag til ny organisasjonsstruktur og nye lover i samsvar med ovenstående. Forslaget legges fram til høring på Representantskapet 82 og til endelig behandling på GF 83.»

Dette forslag fikk 4 - fire - stemmer.

Generalsekretæren

Det kalles stadig på tålmod uten grenser.

Fortsettes neste nummer